

TIJDSCHRIFT VOOR
JEUGDHULPVERLENING
EN JEUGDWERK

THEMAGEDEELTE

Jeugdreclassering

KINDERCENTRA
EN PREVENTIE

SAMENWERKING
SCHOOL EN
HULPVERLENING

REMIGRATIE TURKSE
JONGEREN

KAMERTRAININGS-
CENTRA EN
HET GEZIN

JAARGANG 3, NR. 7/8
JULI/AUGUSTUS 1991

Jeugdreclassering

Als het aan het ministerie van Justitie ligt, krijgen de nagenoeg uitgeklede gezinsvoogdij-instellingen er op de valreep alsnog een maatkostuumpje bij: dat van de jeugdreclassering. Zo'n vijftien jaar na het ontkiemen van 's lands eerste diversieprojecten, zoals RBS-Groningen, Archo in Nijmegen en Argus in Utrecht, lijkt deze buiten-justitiële hulpverlening aan jonge wetsovertreders al weer over haar hoogtepunt heen. De jaren negentig neigen naar een 'nieuwe flinkheid': op de voorgrond treden lik-op-stukbeleid, de eigen verantwoordelijkheid van een mondige generatie, actie, besluitvorming, slagkracht en effectiviteit van de geboden hulp. 'In de hitte van het strafproces, daar moet de jonge boef tot inkeer komen. Jeugdreclassering, zo stelt ook de jongste nota over de justitiële jeugdbescherming (*Justitiële jeugdbescherming: met recht in beweging*, Ministerie van Justitie, 1990), moet zich richten op het voorkomen dan wel terugdringen ('mitigeren') van een criminele carrière. Onder jeugdreclassering wordt dan verstaan "het geheel van activiteiten gericht op het doen van een adequaat aanbod van hulp en begeleiding aan minderjarigen die met politie en justitie in aanraking zijn gekomen, alsmede het geven van voorlichting en advies aan betrokken justitiële instellingen", aldus Herman Fijn, sectormanager instellingen bij het ministerie van Justitie, op een conferentie over jeugdreclassering.

Vooralsnog gaat het het ministerie van Justitie om de groep 16- en 17-jarigen die recidiveren en zich schuldig maken aan vrij ernstige delicten. Het accent op deze leeftijdsgroep heeft te maken met de aard van het hulpaanbod. Het zou immers gaan om jongeren die in pedagogische zin aangesproken kunnen worden op hun eigen verantwoordelijkheid. Daarbij is hun leefsituatie primair geworden; de geboden hulp dient zich hierop te richten, en niet zozeer op de minderjarige in de context van het gezin. Het doorbreken van een criminele carrière is tot hoofddoel verheven. Dit is bij uitstek een taak voor de gezinsvoogdij-instelling, zo redeneert men op het departement. De werkwijze van deze instellingen is outrea-

chend, gericht op opvoedingsondersteuning en men is er gewend met justitiële autoriteiten en met gezag te werken en verantwoording over de geboden hulp af te leggen in de vorm van veelvuldige rapportages, overeenkomstig de werkwijze in een ondertoezichtstelling.

Het standpunt van Justitie wordt in het veld nogal verschillend beoordeeld. De jeugdhulpverleningsinstellingen zijn veelal van mening dat de invulling die Justitie aan jeugdreclassering wil geven, te eng begrensd is. Zo is er een pleidooi de thans bij de Raden voor de kindbescherming ondergebrachte vroeghulp, hulp in de fase van inverzekeringstelling op het politiebureau, toe te voegen aan de jeugdreclassering. En dan is er nog een - opmerkelijk licht - protest uit de kringen van de vrijwillige hulpverleningsinstellingen die zich bezig houden met jonge wetsovertreders. Deze instellingen voelen zich, niet onbegrijpelijk overigens, door de plannen van Justitie op een zijspoor gemanoeuvreerd, terwijl ze de afgelopen jaren veel deskundigheid hebben opgebouwd in het werken met de doelgroep. Tenslotte is er nog een kaper op de kust: de volwassenenreclassering, die bepaald nog niet overtuigd is van het nut van het pedagogisch sausje waarmee Justitie de jeugdreclassering wil besprenkelen.

Justitie baseert haar standpunt ondermeer op de optimistische geluiden die uit het rapport *Evaluatie-onderzoek jeugdreclassering* van het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatie Centrum (WODC, 1990) klinken. De samenstellers van dit interimrapport, Spaans en Doornhein, onderzochten de gang van zaken bij vijf experimentele jeugdreclasseringsprojecten, bij de Stichting voor Jeugd en Gezin Friesland, de Stichting voor Jeugd en Gezin Twente, de Stichting voor Jeugd en Gezin Arnhem, het Nijmeegs Justitie Traject en het Jeugdreclasseringsproject in Den Haag. Bij het onderzoek zijn in totaal 320 jongeren betrokken, waarvan de meeste begeleid worden door de Stichting Jeugd en Gezin Friesland te Leeuwarden. Het betrof nagenoeg altijd jongeren die gereclassieerd werden als bijzondere voorwaarde bij schorsing van de preventieve hechtenis of als

voorwaardelijke straf, jeugdreclassering derhalve als vorm van opgelegde hulp, in tegenstelling tot het aanbod vanuit de diversieprojecten waar het aanbod altijd op vrijwillige basis geschiedt. In enkele projecten werkt de gezinsvoogdij-instelling nauw samen met de vrijwillige jeugdhulpverlening. Ook waren bij sommige projecten de vroeghulpcontacten van de Raad voor de kindbescherming overgenomen. Het accent lag bij alle projecten op de groep 16- en 17-jarigen met meerdere politiecontacten en eerdere hulpverleningscontacten, waarvoor eerder in het rapport van de werkgroep Strafzaken (Raden voor de kindbescherming, 1987) werd geconcludeerd dat er nauwelijks adequate verwijsmogelijkheden voor bestaan.

Spaans en Doornhein signaleren dat het in de praktijk om een moeilijke doelgroep gaat die veelvuldig recidiveert en uitval vertoont op meerdere leefbaarheidsgebieden: scholing, werk, vrije tijd etcetera. De jongeren hadden vaak weinig binding meer met thuis. Als doelen van de begeleiding werden opgegeven: verbetering van de relatie met de ouders, afmaken van een opleiding, vinden van werk of een zinvolle dagbesteding. De begeleidingsactiviteiten sluiten erbij aan: afspraken maken en controleren, hulp bij scholing, het zoeken van een baan en het regelen van financiën. De onderzoekers interviewden ook kinderrechters, officieren van justitie, raadsmedewerkers en politiefunctionarissen. Daaruit kwam een tevreden beeld over jeugdreclassering naar voren. De voorlichting zou aanzienlijk beter zijn geworden en er werd ook een positieve invloed op de jongeren in kwestie geconstateerd. Het resultaat van de begeleiding werd eveneens geanalyseerd. In tweederde van de gevallen kon de begeleiding op positieve wijze beëindigd worden, in 10 % van het aantal zaken werd de begeleiding beëindigd vanwege nieuwe delicten van de jongere en daarnaast verbrak 6 % van de jongeren zelf voortijdig het begeleidingscontact.

Op 21 mei 1991 organiseerde Hogeschool De Horst te Driebergen een congres over ontwikkelingen op het terrein van de jeugdreclassering, getiteld 'Grenzen aan de grenzeloosheid'. Herman Fijn, de eerder genoemde sectormanager instellingen bij het ministerie van Justitie, betrad daar het discussiestrijdperk met vertegenwoordigers uit de jeugdhulpverlening, van de Raden voor de kindbescherming, van de gezinsvoogdij, kinderrechters, medewerkers van het Openbaar

Ministerie, de politie en de reclassering. Jaap Doek ging er uiteindelijk met de beker aan de haal, waarschijnlijk omdat hij als enige tussen verder rivaliserende instellingsvertegenwoordigers duidelijk maakte dat het hem werkelijk geen biet interesseerde wie uiteindelijk de jeugdreclassering zou gaan uitvoeren, als er maar verbetering optrad in de begeleiding en in de voorlichtingsrapportage.

Fijn benadrukte in zijn inleiding over de beleidsplannen van Justitie dat men daar vooral effectiviteit van de geboden hulp voorstaat, en die bereik je, aldus de beleidsambtenaar, door een proces van voortdurende terugkoppeling, besluitvorming en berichtgeving: "In de hitte van het strafproces." De partners in dit proces zouden elkaar goed moeten kennen, elkaar verstaan en kunnen samenwerken, want 'de betrouwbaarheid naar justitie' is essentieel. En over de inhoud van die hulp: "Het gaat niet om psycho-sociale hulpverlening maar om opvoeden, gezag dragen, beslissingen nemen en richting geven aan het maatschappelijk bestaan van jongeren die dreigen onder te gaan." Fijn stak daarmee zijn voorkeur voor het onderbrengen van jeugdreclassering bij de gezinsvoogdij-instellingen nauwelijks onder stoelen of banken. Bemoediging van de vrijwillige hulpverlening met jonge wetsovertreders vond hij verder prima, maar niet op kosten van justitie. In haar jeugdreclassering lijkt het ministerie van Justitie controle boven hulp te willen stellen, in een flinkse poging een waarden- en normenbeeld te scheppen van wat gedefinieerd wordt als een maatschappelijk aanvaardbaar bestaan voor jongeren.

Jeugdreclassering is gezien dit alles een themagedeelte waard. *Henriëtte Gelinck* beschouwt in haar themabijdrage het fenomeen. Ze heeft ernstige bedenkingen bij de plannen van Justitie, die jongeren niet aanspreekt in hun collectieve identiteit zoals dat bijvoorbeeld binnen het randgroepjongerenwerk de gewoonte is. Daarvóór gaat *Joep Verbugt* in op de methodiek van het jeugdreclasseringswerk en hij interviewde en passante Herman Fijn, de genius achter de justitieplannen. Sarina Brons rapporteert in dit themagedeelte voorts over het Bureau Jeugdreclassering te Venlo, terwijl Rein de Vries dat doet over Argus te Utrecht.

Gé Haans en Joep Verbugt

Jeugdreclassering: een methodische verkenning

Joep Verbugt

De essentie van jeugdreclassering is het met dwang bereiken van een pedagogische doelstelling. De jeugdreclassering kiest daarbij voor een toekomst- en omgevingsgerichte aanpak, die rekening houdt met de eigen verantwoordelijkheid van de jongere. Deze en andere beschouwingen in een methodische verkenning door Joep Verbugt.

In tegenstelling tot de hulpverlening aan strafrechtelijk meerderjarigen kent de hulpverlening aan strafrechtelijk minderjarigen nog niet zo'n lange geschiedenis. Er zijn pas in de jaren zeventig initiatieven ontwikkeld met betrekking tot vroegtijdige psycho-sociale hulp aan jongeren met politiecontacten. Bij deze initiatieven kan een onderscheid gemaakt worden tussen de zogenaamde diversie- en preventieprojecten. De diversieprojecten (van 'diversion', omslagpunt) beogen vooral jeugdige cliënten buiten het justitiële systeem te houden, vanuit de overtuiging dat het strafrecht geen geschikte pedagogische vorm is om met jeugdige wetsovertreders om te gaan. Onder andere RBS-Groningen, Archo uit Nijmegen en Argus te Utrecht ontwikkelen in Nederland, in navolging van de Verenigde Staten, programma's die pogen te voorkomen dat jeugdige wetsovertreders een justitiële behandeling krijgen. Men probeert de persoonlijke en maatschappelijke omstandigheden van de betreffende jongeren te verbeteren. In de loop van de jaren zeventig is er veel kritiek op de diversieprojecten gekomen. Deze kritiek luidde dat veel jongeren

nu via de zijdeur van een hulpverleningsinterventie het justitiële apparaat binnengeloodst werden (Bullington e.a., 1978); het betreft jongeren die vroeger, in de tijd dat er nog geen diversieprogramma's waren, door het Openbaar Ministerie met een sepot naar huis werden gestuurd. Bovendien vroeg men zich af of met deze projecten het beoogde effect van recidivevermindering werd bereikt (Lundman, 1976). Vanwege deze kritiek is men in Nederland blijven zoeken naar andere en meer geschikte manieren om te reageren op wetsovertredend gedrag van jeugdigen. Allereerst is er de tendens de reactie van justitie effectiever te maken. De experimenten en de invoering van alternatieve sancties voor jeugdigen zijn hiervan een voorbeeld. Daarnaast zien we de ontwikkeling van preventieprojecten die door vroegtijdige psycho-sociale hulpverlening delinquente carrières zo snel mogelijk proberen af te breken. Bij de preventieve aanpak wordt verondersteld dat crimineel gedrag van jeugdigen te maken heeft met psycho-sociale problemen in hun leefsituatie. Het oplossen van die problemen vermindert de kans op delinquente carrières, zo is de gedachte. Het Prejop-project in

Den Haag is een voorbeeld van zo'n preventieprogramma. De Prejop-werkwijze kenmerkt zich onder andere door een vroegtijdige onderkenning van problemen van jongeren, een nauwe samenwerking met de politie en doorverwijzing. In de praktijk blijkt ongeveer 60 % van de verleende vervolghulp te bestaan uit doorverwijzing naar andere voorzieningen voor (jeugd)hulpverlening. Uit evaluatief onderzoek komt naar voren dat het vroegtijdig inschakelen van psychosociale hulpverlening voor jongeren met politiecontacten een veelbelovend perspectief biedt op het gebied van jeugdcriminaliteit (Scholte, Smit en Van der Ploeg, 1986). Gegevens over effecten op de lange termijn ontbreken echter en vergelijkend onderzoek is moeilijk, vanwege de schaarste aan vergelijkbare projecten.

PEDAGOGISCHE MOGELIJKHEDEN

De benaming 'jeugdreclassering' duikt voor het eerst op in 1986. De gezinsvoogdij-instelling in Friesland, de Stichting voor Jeugd en Gezin, ontwikkelt een initiatief voor een vorm van ambulante jeugdhulpverlening aan strafrechtelijk vervolgte minderjarigen in de leeftijd van 15 tot 20 jaar. De verlaging van de meerderjarigheidsgrens moest toen nog gaan plaatsvinden. Het initiatief wordt al vrij snel door een aantal gezinsvoogdij-instellingen gevolgd. Wat uitgangspunten en werkopvattingen betreft heeft jeugdreclassering veel overeenkomsten met bijvoorbeeld de Prejop-activiteiten. De overeenkomsten hebben betrekking op een vroegtijdige onderkenning van problemen, een snelle start en directe en concrete hulpverlening. Vanzelfsprekend wordt ook vanuit de jeugdreclassering een nauwe samenwerking met politie en justitie voorgestaan. De inhoud van deze samenwerking markeert tegelijkertijd ook een verschil met de genoemde projecten. Door namelijk nadrukkelijk meer binnen het justitiële apparaat te werken, is de beïnvloeding van dat apparaat ook groter. Jeugdreclassering heeft daarom als doel effectiever gebruik te maken van de pedagogische mogelijkheden van het jeugdstrafrecht. Hierbij geldt de stelling dat de vergeldingsreactie van justitie in pedagogische zin ruimte schept. Dit is dan ook de essentie van de methodiek van jeugdreclassering: men werkt met dwang en een stok achter de deur om een pedagogische doelstelling te bereiken. De

justitiële instrumenten van het jeugdstrafrecht worden gebruikt om begeleiding te bewerkstelligen aan minderjarigen tijdens, en zonodig na de strafrechtelijke procedure. Het primaire doel is dan ook te voorkomen dat een tijdelijke delinquent een permanente delinquent wordt. Jeugdreclassering kiest voor een toekomst- en omgevingsgerichte aanpak, die rekening houdt met de eigen verantwoordelijkheid van de jongere.

JEUGDRECLASSERINGSKADER

Op grond van praktische ervaringen, zowel van de reclassering voor volwassenen als van vergelijkbare projecten, luidt de aanbeveling van de jeugdreclassering dat ook de hulpverlening aan in verzekering gestelde minderjarigen vanuit het vroeghulpcontact dient te worden gestart. De benaming 'vroeghulp' suggereert hulp in een vroeg stadium. In de reclassering voor volwassenen heeft de wetgever het moment van vroeghulp bij de inverzekeringstelling gelegd. Voor de strafrechtelijk minderjarige bestaat (nog) geen wettelijke regeling voor de vroeghulp en het moment waarop deze hulp van start gaat. In de praktijk verloopt die vaak analoog aan de volwassenenreclassering, wat betekent dat vroeghulp verleend wordt aan jongeren die van een tamelijk ernstig delict worden verdacht. De zwaarte van het delict bepaalt met andere woorden de mate van (vroeg)hulpbehoefendheid. De formele verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de vroeghulp ligt bij de Raad voor de kindbescherming. Gezien de specifieke taak van de Raad (onderzoek en geen (vroeg)hulpverlening) en de haar ter beschikking staande middelen, ligt de uitvoering van die vroeghulp door de Raad niet voor de hand. Vroeghulp als start van jeugdreclassering ligt daarentegen wel voor de hand. Het is te beschouwen als dienstverlening aan de in verzekering gestelde minderjarige en dienstverlening aan justitiële instanties. De geest van het jeugdstrafrecht impliceert een grote mate van zorg om de jeugdige delinquent en legt al vanaf het begin het accent op het pedagogische vlak.

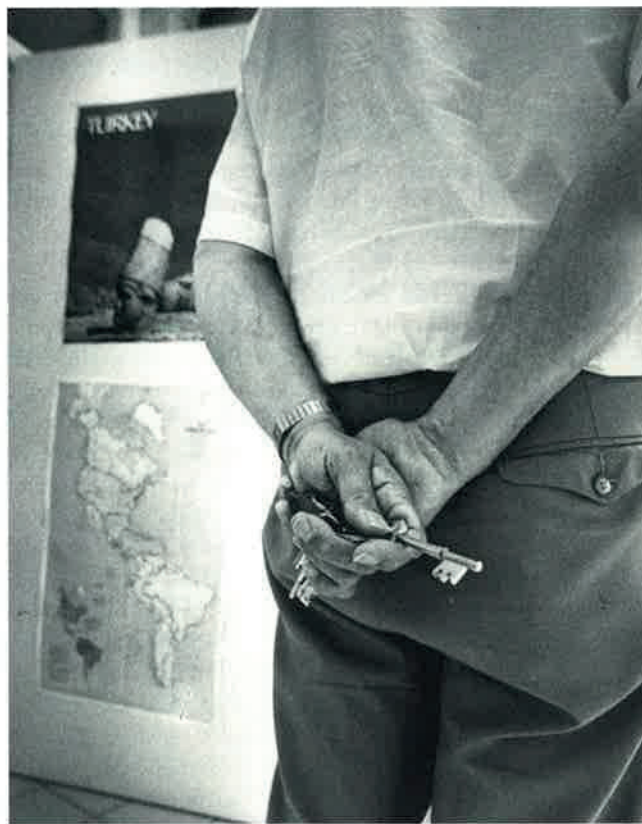
De vroeghulp dient binnen 24 uur na de in verzekering stelling plaats te vinden, ook in het weekend. Concreter houdt het vroeghulpbezoek vooral ook emotionele ondersteuning van de jeugdige in. Vervolgens wordt contact opgenomen

met ouders, vrienden en eventueel de school of de werkgever, om een duidelijk beeld te krijgen van de maatschappelijke situatie van de betrokken jeugdige. Als de jeugdige zelfstandig woont, kunnen, indien nodig, praktische klussen verricht worden zoals bijvoorbeeld het verzorgen van huishouden en het regelen van financiële zaken. In dit stadium kan ook al contact gelegd worden met de (piket)advocaat. Aansluitend rapporteert de jeugdreclasseerder aan de officier van justitie. In die rapportage dient te worden aangegeven wat de ingeschatte gevolgen zijn van de voorlopige hechtenis voor de minderjarige en wat de eventuele alternatieven zijn. De inhoud van deze rapportage moet met de jongere worden doorgenomen. Uit het vroeghulpverslag, dat slechts een eerste momentopname is, kan blijken dat aanvullende voorlichtingsrapportage ten behoeve van de strafrechtzitting in het belang van de cliënt noodzakelijk is. Deze voorlichting is een specifiek onderdeel van jeugdreclassering. Het doel van het reclasseringswerk is immers ook hier dienst- en hulpverlening aan de jeugdige en de beïnvloeding van het justitiële apparaat. De voorlichtingsrapportage gaat uitgebreid in op de persoon van de jeugdige delinquent, zijn sociale omgeving en zijn ouderlijk milieu. Daarnaast wordt de relatie met het gepleegde delict beschreven. Het rapport eindigt met een advies over de strafrechtelijke afhandeling.

Bij het vroeghulpcontact en gedurende de voorlichting zullen vanzelfsprekend hulpverleningsactiviteiten worden ontplooid als de omstandigheden daartoe aanleiding geven. Het is overigens niet zo dat het eerste contact met de jeugdreclassering alleen in de vroeghulp plaatsvindt. Door goede afspraken met de politie, de Raad voor de kindbescherming en het Openbaar Ministerie kan vaak ook al snel contact gelegd worden met jeugdigen tegen wie een proces-verbaal is opgesteld en die niet in verzekering zijn gesteld. Zo'n contact wordt alleen gelegd wanneer er een indicatie voor hulpverlening aanwezig lijkt.

Indien er een nadrukkelijk indicatie is voor verdere hulpverlening, dan zal het advies van de jeugdreclassering in de richting van een gedwongen hulpverleningskader kunnen gaan, dat gerealiseerd moet worden door middel van een toezicht als een bij vonnis opgelegde bijzondere voorwaarde. De sanctiemogelijkheden van het jeugdstrafrecht zijn namelijk in de methodiek van de jeugdreclassering geïntegreerd. Zo kan de jeugdreclasseerder desgewenst als 'bijzondere voor-

waarde' toegevoegd worden bij een schorsing voorlopige hechtenis, een voorwaardelijke seponering met proeftijd en een voorwaardelijke veroordeling met proeftijd. De voorwaardelijke veroordeling met deze bijzondere voorwaarde staat ook bekend als de zogeheten 'hulp-en-steunmaatregel'. In het kader van de alternatieve straffen kan de jongere tussentijdse ook worden verplicht een leerproject te volgen. Zo'n leerproject komt dan neer op een training in sociale vaardigheden. Het uitvoeren van deze trainingen vormt eveneens een onderdeel van jeugdreclassering. Hierbij wordt niet uitgegaan van uitgebreide psycho-sociale problematiek, maar staan tekorten aan vaardigheden centraal. Deze tekorten hebben betrekking op bijvoorbeeld de invulling van vrije tijd, het omgaan met leeftijdsgenoten en volwassenen, op scho-

Rijksinrichting Zeist

foto Joost Grol

ling of werk en op zelfverzorging. De werkwijze gaat uit van de operante leertheorieën en is conditionerend van aard. Voor het uitvoeren van deze trainingen bestaat een aparte en erkende opleiding.

KENMERKEN VAN DE BEGELEIDING

In de diverse experimentele projecten is in de afgelopen jaren ervaring opgedaan met de begeleiding van jeugdige delinquenten en zijn de opvattingen over een effectieve aanpak verder uitgekristalliseerd. Hieruit komt naar voren dat deze jeugdigen graag concrete hulp willen en weinig behoefte hebben aan diepzinnig gespit naar de achtergrond van hun gedrag. Ondersteuning in praktische zin op allerlei gebied moet daarom voorop staan. Het begeleidingsplan, dat gezamenlijk opgesteld wordt, moet concrete en heldere doelen bevatten. Goede algemene voornemens moeten herleid worden tot logische en werkbare werkpunten. Het gezamenlijk bezoeken van het arbeidsbureau of een nieuwe school, of het gaan overleggen met de werkgever zijn voorbeelden van praktische ondersteuning. De jeugdige delinquenten hebben ook een eigen verantwoordelijkheid. Daarop zullen zij ook moeten worden aangesproken. Jeugdreclassering biedt de jeugdige een kans daadwerkelijk een nieuwe start te maken. De begeleiding is strak gestructureerd en outreachend van karakter. Indien noodzakelijk wordt niet geschroomd sanctiemogelijkheden toe te passen, of, als er geen resultaten zijn, terug te verwijzen naar het Openbaar Ministerie. Afspraken maken met de jeugdige delinquent betekent ook dat aan hem of haar vooraf duidelijk is dat die afspraken gecontroleerd kunnen worden, dat er controle plaatsvindt op school en op het werk, niet als doel op zich maar als middel. Het moet de jeugdige duidelijk zijn dat het in zijn belang is de vastgestelde doelen te bereiken en dat de jeugdreclasserder zijn belangen behartigt bij justitie en andere instanties. Noodzakelijk geachte therapeutische hulp kan bovendien ook heel goed door andere instanties ingevuld worden, onder toezicht en controle van de jeugdreclassering. Is dat toezicht niet nodig maar hulpverlening elders wel geïndiceerd, dan ligt verwijzing voor de hand. De jeugdreclasserder is bij uitstek een case-manager die de jongere in zijn omgeving tracht te mobiliseren.

Voor de gedwongen hulpverlening bestaat voor jeugdigen ook de civielrechtelijke ondertoezichtstelling, de OTS. Het ligt niet voor de hand de jeugdreclasserder de rol van de gezinsvoogd te laten vervullen. Een wezenlijk verschil tussen de gezinsvoogdij en de jeugdreclassering is namelijk dat de gezinsvoogdij zich vooral richt op het gehele gezinssysteem en de jeugdreclassering zich vooral richt op de verandingsprocessen bij de jeugdige zelf. De gezinsvoogd neemt in het gezin een machtspositie in, daartoe gesanctioneerd door de kinderrechter. De jeugdreclassering kan gebruik maken van sanctiemogelijkheden in het strafrecht die alleen betrekking hebben op de jeugdige zelf. Dit betekent overigens niet dat contact met de ouders voor de jeugdreclasserder niet belangrijk zou zijn. Het accent ligt echter op het strafrecht en de eigen verantwoordelijkheid van de jeugdige delinquent om met behulp van jeugdreclassering zijn eigen situatie te verbeteren en recidive te voorkomen.

(Joep Verbugt is werkzaam als provinciaal directeur Limburg bij de Stichting voor Jeugd en Gezin Eindhoven en is tevens coördinator van het regionaal bureau van dezelfde stichting in Venlo, waarvan het Bureau Jeugdreclassering Venlo onderdeel uitmaakt)

Literatuur

- Andriessen, M.F., *Buitenjustitiële aanpak van jeugddelinquenten*. Gouda 1985.
- Bullington, B. e.a., 'Critique of diversionary juvenile justice', in: *Crime and Delinquency* (1978).
- Lundman, R.J., *Will diversion reduce recidivism?* in: *Crime en Delinquency*, (1976).
- Scholte, E.M., M. Smit en J.D. van der Ploeg, *Preventieve hulpverlening aan jongeren met politiecontacten. Het effect van de hulpverlening*. WOJ, Leiden 1986.
- Scholte, E.M. en M. Smit, 'Vroegtijdige psycho-sociale hulpverlening aan jongeren met politiecontacten', in: *Kind en Adolescent*, (1987).
- Stichting voor Jeugd en Gezin Friesland, *Notitie Jeugdreclassering in Friesland*. Leeuwarden 1988.

Jeugdreclassering als ontwikkelingstaak voor de overheid

Joep Verbugt en Mirjam Naninck

Hoewel de tussenbalans even tot een pas op de plaats dwingt, mag de jeugdreclassering zich in een warme belangstelling van het ministerie van Justitie verheugen. Joep Verbugt sprak over de ideeën die ter departemente leven met *mr. Herman Fijn*, sectormanager bij de Directie Jeugdbescherming en reclassering. Mirjam Naninck tekende het gesprek op, en hoorde de heer Fijn onder andere vaststellen dat de jeugdreclasseringsfunctie een absolute prioriteit is.

Het ministerie van Justitie richt zich bij de subsidiëring van de jeugdreclassering vooral op de 'zwaardere' categorie jongeren. Indien Justitie meer aandacht zou besteden aan de wat lichtere categorie ('first offenders'), zou hiervan een preventieve werking kunnen uitgaan. Deze preventie hoort echter niet thuis op het bordje van Justitie, zo is de mening van *mr. Herman Fijn*, sectormanager bij het bureau 'Sectormanager instellingen van de Directie Jeugdbescherming en reclassering'. Fijn: "Andere overheden hebben hierin ook een verantwoordelijkheid en moeten hierin financieel maar voorzien. Er zijn al veel voorzieningen van hulpverlening die een

preventief aanbod voor jeugdige delinquenten realiseren. Zij moeten hiermee doorgaan: justitie ziet het als háár taak ervoor te zorgen dat de zwaardere categorie niet nog verder op het criminele pad raakt. Ook dát is een vorm van preventie." Fijn vervolgt: "De neiging bestaat overigens om een aantal voortrajectvoorzieningen ook onder de benaming 'jeugdreclassering' te laten vallen. Er moet een duidelijk onderscheid gemaakt worden tussen jeugdreclassering en voortrajectvoorzieningen. Jeugdreclassering hangt samen met de rechtspleging en daar deze landelijk georganiseerd is, is jeugdreclassering een taak van justitie en dus van de landelijke overheid. Het brede, niet strikt justitiële gebeuren zoals

jongerenwerk met criminele jeugdigen is een zaak van andere overheden. Er bestaan enkele projecten die nog door WVC en Justitie gezamenlijk worden gefinancierd, zoals Argus in Utrecht, Archo in Nijmegen en RBS-Groningen. Daarnaast zijn er projecten die alleen door WVC of de provincie worden gefinancierd, bijvoorbeeld Prejop in Den Haag."

"De financiering van die projecten gaat echter stoppen," aldus Fijn. "Het is te hopen dat de provincie daarin haar verantwoordelijkheid gaat oppakken. Van de provincies mag verwacht worden dat ze genuanceerd bekijken welke projecten maatschappelijk de meest waardevolle zijn, en hoe deze gecontinueerd kunnen worden."

De subsidiëring van jeugdreclasseringsactiviteiten is nog niet afgestemd op de praktijk. Fijn hierover: "De tijdsduur tussen het plegen van een delict en de zitting kan per arrondissement variëren. Veel van de overige termijnen zijn in het hele land hetzelfde. De instellingen hoeven zich hierover geen zorgen te maken, want hiervoor zijn financiën beschikbaar. Omdat de kwantiteiten niet echt duidelijk zijn, kan er

een probleem ontstaan in de loop van het jaar. Wanneer het budget overschreden wordt, zal Justitie zich er zeer sterk voor maken om toch door te gaan. In die zin kan dit tot een open-eindfinanciering voor de instellingen leiden. Het is lastig dat er geen cijfers voorhanden zijn die een duidelijke indicatie van aantallen geven: over hoeveel zaken gaat het? Er kan dus niet geraamd worden op statistische aantallen. Zou het maximale aantal aangevoerd worden, bijvoorbeeld alle vroeghulpen, dan zou het budget ontoereikend zijn. Maar in sommige arrondissementen staat jeugdreclassering nog zó in de kinderschoenen dat het de vraag is of het dit jaar tot een grote aanwas in het aantal zaken komt. De financiële ruimte voor de ontwikkeling van de jeugdreclasseringsfunctie is echter een absolute prioriteit."

VROEGHULP

Vroeghulp vormt een wezenlijk onderdeel van jeugdreclassering. Verschillende organisaties houden zich daar op dit moment mee bezig.

De reden waarom Justitie deze versnippering nog in stand houdt is de tussenbalans. Deze dwingt voorlopig tot een pas op de plaats, waardoor Justitie haar plan om dit jaar een definitiever standpunt over de verdeling van taken binnen de jeugdreclassering in te nemen, nog niet kan uitvoeren.

Volgens Fijn wordt in een voorlopig standpunt gedacht aan een nieuwe unit jeugdreclassering binnen de nieuwe structuur die men voor ogen heeft. Vroeghulp moet wel bij justitiële organisaties blijven; uitbesteding aan niet-justitiële organisaties is niet acceptabel. In een nieuwe organisatie wordt het probleem

Stichting Argus te Utrecht

foto Joost Grol

van het pluriforme patroon van vroeghulp in de verschillende arrondissementen gemakkelijker opgelost. Er kan bijvoorbeeld een unit jeugdreclassering en een unit alternatieve sancties opgezet gaan worden.

Over de wenselijkheid om vroeghulp en begeleiding daarna in één hand te houden, heeft Justitie nog geen standpunt ingenomen, want dit vergt een inhoudelijke discussie over de manier waarop de verschillende taken van reclassering en jeugdbescherming onder één regie gebracht kunnen worden. Voor gezinsvoogdij-instellingen is die combinatie niet wensvreemd, want zij voeren civielrechtelijke én strafrechtelijke taken uit. Verder meent Fijn dat de instelling op grond van de nieuwe circulaire over vroeghulp haar zaken redelijk betaald krijgt. Er wordt over gedacht het budget weekend-vroeghulp eraan toe te voegen.

Overigens bestond ten tijde van het interview nog het Justitie-voornemen om, in het kader van de bezuinigingen naar aanleiding van de tussenbalans, de instellingen voor (gezins)voogdij en de reclasseringsstichtingen samen te voegen. Inmiddels is daarvoor een gezamenlijk project 'heroriëntatie' van de drie sectoren en het departement in de plaats gekomen, waarin gezocht wordt naar al dan niet sectoraal te realiseren besparingen.

De HALT-bureaus zijn een duidelijke vorm van een voortrajectvoorziening, omdat ze zich richten op de lichtere vergrijpen zoals vandalisme. Over de samenhang tussen jeugdreclassering en HALT heeft Fijn geen uitgesproken mening: "Zoals HALT nu georganiseerd is, zit er een element in van niet-strikt justitieel werk en dat komt in de financieringsgrondslag - 50 % van Justitie, 50 % van de gemeente - ook tot uiting. Het accent moet hier liggen op de keuze van de juiste benadering, zowel inhoudelijk als strafrechtelijk. Het onderdeel 'alternatieve sancties' is nu strak georganiseerd, en dit blijkt zinvol te zijn. Het is niet ondenkbaar dat dit bij een nieuwe organisatiestructuur wordt meegenomen in dezelfde beschikkings sfeer als een onderdeel voor jeugdreclassering."

NIEUWE IMPULS

De uitbouw van de jeugdreclassering is een nieuwe, interessante taak voor jeugdbeschermingsinstellingen. Fijn laat er

geen twijfel over bestaan dat jeugdreclassering een specifieke taak is voor gezinsvoogdij-instellingen. Deze nieuwe taak kan voor hen inhoudelijk een nieuwe impuls betekenen. Jeugdreclassering is een terrein dat lang braak heeft gelegen. In Friesland bestond een ondernemende gezinsvoogdij-instelling die in 1987 met het departement over dit onderwerp aan de praat is geraakt. Daaruit is een project voortgekomen dat uitermate succesvol is gebleken. Later is dit initiatief overgenomen in Venlo, terwijl een fonds-gefinancierde aanpak in Nijmegen ook inmiddels van de grond is gekomen. Toch is het eigenlijk een vreemde zaak dat het zolang geduurd heeft voor het jeugddelinquentenprobleem is opgepakt. Het feit dat jeugdreclassering nu zo in de belangstelling is gekomen, heeft wellicht te maken met de discussie over de plaats van de jeugdbeschermingsinstellingen. Een positieve kant is nu dat jeugdreclassering aantoont dat een goed samenspel tussen rechterlijke macht en instanties die jeugdigen begeleiden heel zinvol en zelfs onmisbaar kan zijn.

Het zou een goede zaak zijn wanneer de overheid de methodische ontwikkeling zou stimuleren. Fijn "De instellingen hebben nu echter al een zeer grote taakstelling op het gebied van de inhoudelijke ontwikkeling. Tussen de gezinsvoogdij-instellingen onderling is een grote spreiding in opvattingen en werkwijze rond pupillen. Op de een conferentie is de aanwezige praktijkleiders toegezegd dat de overheid samen met hen een traject zal afspreken om de verdere ontwikkeling van deze sector inhoud te geven. Jeugdreclassering hoort hier natuurlijk ook bij. De tijdnormen zijn een ingang om hard aan de kwaliteit te gaan trekken. Het plan ligt er om de startprojecten jeugdreclassering bij elkaar te brengen. Aanbevelingen uit het WODC-eindrapport, dat binnenkort verschijnt, zullen voeding geven aan de initiatieven die justitie gaat nemen. Het WODC-onderzoek wordt een belangrijke bouwsteen voor het beleid, zowel voor de organisatorische vormgeving als voor de inhoudelijke ontwikkeling."

(Joep Verbugt werkt voor de Stichting Jeugd en Gezin Eindhoven, Mirjam Naninck is maatschappelijk werkster bij de Stichting Jeugdhulpverlening Eindhoven/Helmond)